

POSUDEK

Jůza, Jan: Fotbal a politika v anglofonní subsaharské Africe. Hradec Králové: Filozofická fakulta (diplomová práce), 2019. 74 stran.

Autor recenzované diplomové práce si pro svůj výzkum vybral nepříliš obvyklé výzkumné téma, fotbal a politika v anglofonní Africe. Jak správně v úvodu své práce ukazuje, fotbal je obrovským fenoménem v současné africké společnosti a dochází k jeho úzkému propojení s politikou a s politickými elitami. Recenzent by v této souvislosti zmínil zažité římské tvrzení, „dejte lidem chléb a hry a dosáhnete jejich spokojenosti“. Po přečtení této diplomové práce a zejména na základě vlastních zkušeností s výzkumem afrického denního tisku si však nejsem zcela jistý, zda toto tvrzení zcela platí pro africké země.

Z vlastních výzkumů denního tisku v Zambii mohu potvrdit, že problematice fotbalu je věnována v tisku poměrně velká pozornost. Není neobvyklé, že se v zambijském tisku objevují nejen podrobné informace o místní národní lize, ale i detailní referáty o anglické premiér league, italské či španělské lize či mistrovství Evropy v kopané. Mistrovství kopané v Africe je obrovským tématem, podobně jako prestižní mezinárodní africké zápasy. Deníky sledují každý krok svých a vůbec afrických fotbalistů v evropských fotbalových týmech, vytvářejí z nich obrovské ikony a vzory pro mladé chlapce a dívky, kteří ve fotbalové kariéře vidí únik často ze své zoufalé životní situace. Z těchto důvodů je africký fotbal obrovským tématem i pro politické elity, které s podporou fotbalu často spojují své volební kampaně či sbírají politickou podporu.

Z těchto důvodů se domnívám, že výběr daného tématu je velmi nosný a zcela aktuální. Propojení sportu a politiky je zřejmé v evropských, latinskoamerických, asijských zemích a na americkém kontinentu. Politici navštěvují sportovní utkání, přijímají sportovce v sídlech vlády, udělují jim významná státní ocenění. Popularita některých fotbalistů je mnohem větší než samotných politiků, kteří se snaží využít jejich slávy pro své politické cíle.

Celkové pojetí výzkumu je však problematické z hlediska politické vědy. Jak autor v úvodu upozorňuje, jedná se víceméně o první výzkumy dané problematiky nejen v českém prostředí, ale fakticky i v zahraničí. Z pohledu klasického výzkumu autor jasně časově, obsahově i geograficky vymezuje téma, snaží se i částečně vysvětlit výběr případových studií. Oponentovi však není příliš zřejmé, proč autor do případových studií nevybral Jižní Afriku, když zde můžeme nalézt nejstarší kořeny fotbalu na africkém kontinentu, konalo se zde dokonce mistrovství světa v kopané v roce 2010 a splňuje všechna kritéria pro výběr (anglofonní země, obrovská obliba fotbalu ve společnosti, podpora z politických kruhů, sport spojující etnika a přispívá ke vzniku tzv. duhového národa, podobně jako ragby). Navíc v historické části nalezneme řadu odkazů na příklady z Jižní Afriky.

Neobvyklé téma samozřejmě s sebou nese i určité problémy v definování základních metod výzkumu a teoretického zakotvení. Kromě nedostatku originálních pramenů a literatury se autor od počátku potýkal i s neexistencí teoretického konceptu. Je škoda, že se nepokusil o vytvoření vlastního konceptu výzkumu afrického fotbalu, přestože v analytické části vymezil řadu konkrétních jevů, které se mohly stát součástí uceleného teoretického konceptu. Současně je zde i možnost propojení fotbalu s vytvořením/posílením národní identity, přičemž na toto téma již bylo napsáno několik vědeckých prací (ve spojení s evropským fotbalem). Autor ostatně sám na tuto skutečnost v diplomové práci několikrát poukazuje (např. Jižní Afriky, či Zambie). Kdyby se pokusil o vytvoření vlastního teoretického konceptu vycházejících z afrických specifik (např. magie, národní identita, fotbalová imigrace), byl by to obrovský přínos pro tuto diplomovou práci.

Z těchto důvodů diplomová práce neobsahuje teoretické zakotvení, nepokouší se o nějaké širší začlenění do politologického výzkumu (např. formování národní identity, teorie

vládnutí) a ve své podstatě představuje jen deskriptivní historický výzkum. Nepopírám, že i tyto práce jsou v politologii důležité, ostatně jsem autorem řady podobných publikací, které mají hlavní cíl především popsat daný politický problém (v mém případě zejména historický vývoj politického stranictví). Z těchto důvodů můžeme tuto diplomovou práci považovat za první krok k hlubšímu poznání dané problematiky. Na základě tohoto vymezení můžeme zvolenou metodologii (kvalitativní výzkum, analýza a rekonstrukce historických událostí a jejich zasazení do širšího politického kontextu Afriky a jednotlivých zemí) považovat za přijatelnou pro diplomovou práci. Vzhledem ke zpracování historie fotbalu v šesti zemích můžeme práci považovat za vícepřípadovou studii.

Struktura práce se zdá být logická, autor po zevrubném úvodu navazuje všeobecnou historií fotbalu v subsaharské Africe a následně se věnuje osmi sférám, které nějakým způsobem jsou propojeny s fotbalem (politika, korupce, tragédie, migrace, komercializace, jazyk, trenéři, magie a ženy). Není zcela zřejmé, proč a na základě čeho se autor rozhodl právě pro tento výběr oblastí výzkumu, a to právě mohl řešit v teoretické části, kde by vysvětlil význam těchto „sfér“ propojených fotbalem. Z hlediska tématu je asi nejdůležitější kapitola věnovaná politice, i když politické přesahy mají i kapitoly věnované korupci, částečně magii a ženám.

Na tuto (teoreticko-analytickou) část pak navazují studie jednotlivých pěti subsaharských zemí (Ghana, Zimbabwe, Kamerun, Nigérie a Keňa). Autor předkládá čtenáři poměrně zevrubnou historii fotbalu v těchto zemích, přibližuje jejich úspěchy a neúspěchy na mezinárodní fotbalové scéně a věrohodně propojuje fotbal s vládní politikou. Abych se přiznal, očekával jsem na závěr této části určitý pokus o zobecnění jednotlivých zajímavých zkušeností těchto pěti zemí (propojení s politikou), ale o to se autor nepokusil a promeškal tím velkou šanci přinést něco více než jenom historickou deskripci.

Úvod obsahuje většinu formálních náležitostí, ohledně neexistence teoretického konceptu viz výše. Bohužel přehled výzkumu dané problematiky spíše představuje jen seznam publikací k danému tématu bez větší ambice o jejich začlenění do širšího vědeckovýzkumného konceptu. Závěr se již jen snaží výzkum nějakým způsobem věrohodně ukončit nastíněním výsledků jednotlivých kapitol, zodpovězením hlavního cíle výzkumu (propojení fotbalu s politikou) a spíše naznačit možnosti a perspektivy dalšího výzkumu této problematiky v budoucnosti.

Autor musí být pochválen za shromáždění obrovského množství odborné literatury a pramenů a jeho práci s nimi. V práci se objevuje velké množství zajímavých citací nejen od politiků, ale zejména od významných fotbalových osobností. Autor je schopen s literaturou pracovat na velmi dobré úrovni, interpretovat její závěry a začlenit je do konceptu svého vlastního výzkumu.

Po formální stránce je diplomová práce v pořádku, nenašel jsem větších gramatických chyb, i když se v textu objevilo několik publicistických obrátů nepříliš vhodných pro vědeckou práci (skrže prsty, diváci si vydupali filtr, k zisku politických bodů, atd.). Z méně vážných prohřešků považuji nerozlišování mezi pojmy Jižní Afrika jako země (South Africa) a jižní Afrika jako region. Proč autor píše na některých místech Jižní Afrika s velkým písmenem, když předtím uvádí termíny západní Afrika či východní Afrika?

Závěrem se oponent domnívá, že diplomová práce splňuje požadavky na veřejnou obhajobu, a proto ji doporučuji k projednání před SZZ komisí.

Zpracoval: Doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.

Oponent

V Olomouci dne 17. srpna 2019